

היא שיחת

תורה ועבודת ה'
שיחות בין רב לתלמידו

דן אלינר

אור עצינן ספרי איכות תורניים
המכון התורני ע"ש ר' יצחק וחנה סטרולוביץ'

מרכז ישיבות בני-עקיבא
אור-עציון
ישיבה גבוהה-הסדר

הרב חיים דרוקמן ראש הישיבה

בעז"ה, אדר ב', התשע"ד

מכתב ברכה

הנני להביע בזה את שמחתי הגדולה על היציאה לאור של הספר המצוין **"היא שיחתי"** שחיבר הרב דן אריה אלינר שליט"א.

אינני יכול שלא לציין כי הרב דני (כפי שהוא נקרא בפינו), שלמד שנים רבות בישיבתנו ומשמש כבר שנים כר"מ בישיבה, הנו מן הרמיי"ם המעולים, אשר קשור מאד לתלמידיו והם קשורים מאד אליו – הוא מצא את הדרך הטובה לקלוט אותם בישיבה, לבנות אותם ולהפוך אותם לבני תורה אמיתיים.

בספר **"היא שיחתי"** ישנם בירורים לשאלות של צעירים הרוצים להיכנס לעולמה של תורה וזקוקים להדרכה מתאימה.

כמו כן ישנם בספר בירורים לשאלות שעולות בהמשך הלימוד בישיבה עד לשאלות הקשורות לבנין הבית ולהקמת המשפחה.

הרב דני, מתוך נסיונו הרב עם תלמידיו בפרט ועם תלמידי הישיבה בכלל, מתייחס בספר **"היא שיחתי"** לאותן שאלות מטרידות שבירורן הוא ממש חיוני לקליטתם הטובה של הנערים בישיבה, להמשך עלייתם בתורה ולגידולם כתלמידי חכמים, שבכל תחום שיעסקו – יאירו באור תורתם לעם ישראל.

בקידושין (ל, א) מביאה הגמרא שתי מימרות.

האחת – "כל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות".

והשניה – "כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני".

משמעות הדברים – כל המלמד תורה מהווה חוליה בהעברת התורה מהר סיני עד סוף כל הדורות.

הרב דני בספרו **"היא שיחתי"** מסייע בודאי להנחלת התורה בדורנו.

ועל כך יישר כחו.

חיים דרוקמן

חיים דרוקמן

מרכז שפירא

טוקיד 79411

ראש הישיבה

טל' 08-8582827

פקס' 08-8587399

Drukman@Gmail.com

משרדי הישיבה

טל' 08-8586805

פקס' 08-8502035

OrEzra@netvision.net.il

ברכה מאת ראש ישיבת אור עציון, מו"ר הרב **חיים דרוקמן** שליט"א

אדר ב' תשע"ד

לחתני היקר לי כבני, הרב דני אלינר שליט"א

זה היום עשה ה' אגילה ואשמחה בו. ביום בו יוצאים דבריך חקוקים בדפוס לאור עולם, בספרך היא שיחתי.

דורנו דור נבוך ומבולבל, דעות רבות מנוגדות וסותרות נשמעות בחלל בתי המדרש, וכולן כביכול דעת תורה. לא פלא איפוא שהבחורים הצעירים אינם מוצאים את דרכם בעולם האמונות והדעות.

כבר התמחה גברא בשיחות עם בני הנוער והצעירים, להבין אל נפשם ואל נטיותיהם, ובשום שכל להביאם אל אהבת תורה וליראת שמים, להראות להם את האור שבתורה ואת טוב נעם ה'. להביאם אל האידאל של ראיית החיים כולם באור של תורה, וכיצד התורה והמציאות אינם שני דברים רחוקים זה מזה אלא אדרבא משלימים זה את זה.

לא מעט בעיות של הצעירים נובעות מפיתויי היצר אשר בדורנו. לא צריך להתאמץ הרבה כדי לפתותם, המציאות הקרובה מפתה ומרחיקה. בעדינות וברגישות אתה מראה להם את דרכה של תורה, כיצד להתמודד עם פיתויים אלה, ולקיים את מה שאמרו חז"ל (קידושין ל' ע"ב): משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ.

יפה עשית, כאשר לא כתבת דבריך מבלי להראות היכן הוא בית אב של כל מאמר ומאמר מבית אוצר החיים של בית המדרש.

יה"ר שיפוצו מעיינותיך חוצה ותזכה להרבות לימוד תורה וכבוד שמים.

אביגדור שילה

ברכה מאת מו"ח, הרב **אביגדור שילה** שליט"א, ר"ם בישיבת אור עציון

תוכן עניינים

ולבקר בהיכלו עולם בית המדרש

69	שירת קודש	17	תכלית הלימוד בישיבה
71	תרבות יהודית אמיתית	19	עמל תורה
73	בין עיקר לטפל	21	עמל תורה - לימוד בגמרא מבוארת
75	"ושבו בנים לגבולם" - המרחק מהבית	23	החיסרון בלימוד קבוע בגמרא מתורגמת
77	"אנו רצים והם רצים"	25	ראיית ברכה בלימוד התורה
79	"בין הזמנים"	27	גמרא או הלכה?
82	בילוי בקניון	29	לימוד "לשמה"
84	כיבוד הורים וקיום מצוות	31	לימוד בעיון והעמקה
86	יחס להורים העוברים על ההלכה	33	אמונה צריכה לימוד
88	הסבר פניך	35	לימוד בלילה
90	שבת בבית	37	לזכות בכתר תורה
93	היחס לתחביבים בזמן הלימוד בישיבה	39	אחרי החגים
95	עם הספר	41	ולבקר בהיכלו
97	לימוד תורה או התנדבות	43	שמחה בלימוד
99	חיים של חסד	45	עקרונות בבחירת ישיבה
101	תורה א-להית ושכל אנושי	47	עצות מעשיות בבחירת ישיבה
		49	תורה או חכמה
		51	"על כן יעזוב איש את אביו ואת אימו"?

עולת חודש בחודשו עבודת ה' במעגל השנה

105	עשה טוב
107	בושה - חצי תשובה
109	"ומדינה של גיהנום"
111	חייל בלגיון המלך
113	הכוונה בתפילות ראש השנה
115	"והיית אך שמח"
117	מי צריך גשם?
119	"ומנותר קנקנים"
121	"איש לרעהו"
123	"חייב איניש לבסומי"?

בכל דרכיך דעהו התורה והחיים

57	"אלו ואלו דברי א-לוקים חיים"
59	חשיפה לדעות שונות
61	חומרות - עצבנות הלכתית או אהבת ה'?
63	זהירות מחומרות
65	משכהו לבית המדרש
67	ניגון של הלב

179	"באהבתה תשגה תמיד"?
181	פערים בין בני זוג
185	שירות קרבי לנשוי טרי
187	קשובים זה לזה
189	"וארשתיך לי לעולם"
191	בניית הבית מתוך הישיבה
193	"נאה וחסודה"!
195	עזוב את אביך ואת אמך?!
197	"שלה הוא"
199	פרי בטן - לא "תכנית כבקשתך"

והצנע לכת

מידות וערכים בעבודת ה'

203	העוז והענווה
205	הדור בלבשו
207	מכנסיים קצרים
209	ראשו יהיה פרוע? יש מנהיג לבירה - על ביטחון ושמחה בעבודת ה'
211	מדבר שקר תרחק
213	עין טובה - לשון נקייה

בתוך עמי אנוכי יושבת

בסוד היחיד והיחד

219	קנה לך חבר
221	השילוב הראוי בין המינים
224	ערבות ותוכחה
226	"עם סגולה" = גזענות?
229	נספח

125	"כי לעולם חסדו"
127	גדול המצווה ועושה
129	"אחד רשע... ואחד שאינו יודע לשאול"
131	ספירת העומר ולימוד תורה
132	יש דברים נסתרים
134	להודות ולהלל
137	העיקר ההכנה
139	תיקון או לימוד - "אל תיטוש תורת אימך"
141	חוזרים למקדש?

את והב בסופה הרב ותלמידו

145	ללכת שבי אחריו
147	דעת תורה
148	התייעצות עם רבנים
150	ברכת צדיק
152	נשיכת נחש
155	עשה לך רבנים

ושירת את אחיו

השירות הצבאי והתקופה שלאחריו

159	זאת תורת ההסדר
161	תן כתף!
163	עצות לחייל הצעיר
165	"ושירת את אחיו
167	בקו שלך
169	עשה תורתך קבע
171	ולקרובן אקריב את נפשי
173	עוזבי ה'?

והיו לבשר אחד איש וביתו

177	יש ספק? - אין ספק!
-----	--------------------

פתיחה

מודה אני לפניך ה' אֱלֹהֵי שִׁמְתַת חֲלָקֵי מְיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. הַגְּמָרָא בְּמַסְכַּת תְּעַנִּית (כג, א) מְסַפֶּרֶת עַל חוֹנֵי הַמַּעְגָּל שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וּפָגַשׁ אָדָם הַשּׁוֹתֵל עֵץ חָרוֹב. תִּמָּה חוֹנֵי עַל אוֹתוֹ אָדָם, הַשּׁוֹתֵל עֵץ שִׁיִּתֵּן פִּירוֹת רַק בְּעוֹד שִׁבְעִים שָׁנָה - וְכִי מִי עָרַב לוֹ שִׁיחִיָּה זְמַן כֹּה מְמוֹשֵׁךְ? בְּתִשׁוּבָה לְתַמְיַהֲתוֹ, הַשִּׁיב לוֹ אוֹתוֹ אָדָם: כִּשֶׁם שֶׁאַבוֹתַי דָּאֲגוּ לִי וְנִטְעוּ עֲבוּרֵי עֲצֵי חָרוֹב שֶׁאֵינְהָנָה מֵהֶם, כִּךְ מוֹטֵלֶת עָלַי הַחֹבֵבָה לְהַמְשִׁיךְ וּלְדָאוֹג לְדוֹרוֹת הַבָּאִים.

מְסִיפּוֹר זֶה נִיתֵן לְלַמּוֹד עַל הָאֲחֵרִיּוֹת הַמוֹטֵלֶת עַל תְּלַמִּידֵי הַחֲכָמִים שְׁבָדוֹר. בְּרֹאשׁ וּבְרֵאשׁוֹנָה, תְּפַקִּידֵם לְהִיּוֹת חוֹלִיָּה בְּהַעֲבֵרֶת הַמַּסּוֹרֶת מְדוֹר לְדוֹר. תְּלַמִּידֵי הַחֲכָמִים אֲמוֹנִים עַל הַעֲבֵרֶת הַמַּסּוֹרֶת בְּאוֹפֵן הַמְדוּיָק בְּיוֹתֵר, כִּשֶׁם שֶׁהֵם זָכוּ לְלַמּוֹד מֵרַבּוֹתֵיהֶם.

אוֹלָם, לֹא דֵי בַכֶּךְ. תְּפַקִּיד הַתְּלַמִּיד חָכֵם לֹא מַסְתַּכֵּם רַק בְּהַעֲבֵרֶת יַדַּע תּוֹרְנֵי. הַתּוֹרָה הֵינָה תּוֹרַת חַיִּים, וְהִיא בָּאָה לְיַדֵּי בִּיטוּי בְּכָל תַּחּוּמֵי הַחַיִּים. הַתּוֹרָה מְדַבֵּרֶת אֵלֵינוּ לֹא רַק בְּמִילִים, אֲלָא גַם בְּמַנְגִּינָה. הַשְּׁדֵר שֶׁמַּעֲבֵר לְמִילִים, לֹא פָחוֹת חָשׁוֹב מֵהַמִּילִים עֲצָמָם, וְלַעִיִּתִים, אִף חָשׁוֹב מֵהֶם.

לְשֵׁם כֶּךְ, אֵין דֵּי בְקִרְיַאת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הָרַב, וְאִף לֹא בְשִׁמְיעַת שִׁיעוּרָיו. רַק עַל יַדֵּי שִׁימוּשָׁה שֶׁל תּוֹרָה, דְּהֵינּוּ, לְיַמּוֹד הַתּוֹרָה דְּרֶךְ הַנְּהַגְתּוֹ וְאִישׁוּתּוֹ שֶׁל הָרַב, יוֹכֵל הַתְּלַמִּיד

לטעום טל־חיים של תורה - "גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה" (ברכות ז, ב).
הגמרא (הוריות יב, א) מספרת לנו על רב משרשיא, שאחת מההנהגות שמסר לבניו הייתה, לשבת בסמיכות מקום למוסר השיעור, ולהבחין בהבעות פניו. הנהגה זו מלמדת אותנו, שלימוד תורה איננו לימוד טכני. להבעות פניו של הרב, לשמיעת נעימת קולו, להדגשות דבריו - יש ערך עצום בהעברת התורה. בימינו, גישה זו הולכת ומתרחבת בין תלמידי החכמים.

וניתן אם כן לומר בסיכום: רב איננו מדריך בתנועת נוער, ראש ישיבה איננו קומונר. תפקידו הבסיסי של הרב הוא להעביר ולמסור את התורה בצורה המדויקת, הרחבה והעמוקה ביותר. ומתוך עיסוק מקיף זה יכול הוא לצאת ולהדריך את תלמידיו, הדרכה אמיתית הנובעת מעומקה של תורה.

המילה ר"מ מורכבת משתי מילים רב ומחנך. רק מתוך התעסקות בשפיר ושליא, ניתן גם להתעסק בהדרכותיה של תורה.

* * *

הספר המוגש לפניכם, הינו פרי של מאות ואולי אלפי שעות שיחות עם תלמידים. בבוקר עסקנו בבית המדרש בדיני "עד אחד נאמן באיסורין" ו"אין דבר שבערווה פחות משניים", ובשעות אחר הצהריים והערב ליבנו נושאים במחשבת ההלכה. המאמרים שלפניכם, נאמרו כולם בפני תלמידי הישיבה במסגרות של "תלמידים מקשיבים".

כדי לא לייגע את הקורא, בחרנו להביא את המאמרים בשפה קולחת, מבלי להעמיס בגוף המאמר מראי מקום, העלולים לפגוע בשטף הקריאה. את המקורות העיקריים ציינו בשולי המאמר, ולעתים אף ציטטנו מהם או הבאנו הרחבה מסוימת.

בצד המאמר שיבצנו "מקורות על", שהם בעצם היו את ההשראה ממנה ינקנו את תוכן המאמר עצמו. מפאת חוסר מקום, הבאנו ציטוטים נבחרים, אולם, הרוצה להתעמק ולהחכים, מוזמן לעיין במקורות עצמם. "ותן לחכם ויחכם עוד".

המעין ודאי יבחין, שהמקורות מיוסדים על דברי הרב קוק, ומאידך הרב סולובייצ'יק; על מו"ר הרב דרוקמן, ומאידך הרב ליכטנשטיין והרב עמיטל. גישה הרמונית זו, ינקנו מראש־הישיבה, שחינך אותנו לקבל את האמת ממי שאמרה, ולראות שיטות שונות בהרמוניה, מבלי לשלול אף אחת מהן.

זכינו להתחנך בישיבה, בראשה עומד אחד ממנהיגי הדור הבולטים בעשרות השנים האחרונות. התורה אותה אנו יונקים בישיבה - הינה תורה משמחת ומאירה, שינק אותה ראש־הישיבה ממורו ורבו הרב צבי יהודה הכהן קוק.

התשובות שניתנו בשיחות בעל־פה לתלמידים, שרישומן ניכר בספר זה, ספוגות ברוחו של ראש הישיבה שליט"א, שלימד אותנו מהי אהבת תורה המחוברת לכלל. אלפי תלמידים, ובתוכם אני הקטן, חבים לו את לידתם הרוחנית. נאחל למורנו, שירחיב ה' גבולו בתלמידים, מתוך בריאות הגוף ונהורא מעליא.

"ומתלמידי יותר מכולם" - בזכות שאלותיהם המחכימות ודרישתם את ידיעת התורה והבנת אורחותיה, יוצא לאור ספר זה. כאשר אני עובר על פרקיו, אני נזכר כיצד הגיב פלוני לדברים אלו, ומה שאל אלמוני בעקבות כך. תודתי נתונה לתלמידי על שותפותם האמיתית בכתיבת הספר.

* * *

ברצוני להודות לכל השותפים בהוצאת הספר. ראשית אודה לראש המכון התורני שעל-יד הישיבה, הרב שלום קליין שליט"א, על תמיכתו ועצותיו המועילות; למנהל הישיבה, ידידי, נפתלי קנדלר, שלא מפסיק להפתיע אותנו, ותמיד חושב מחוץ לקופסה; למנהל המכון, הרב יקתה רוזן, על הנינוחות ומאור הפנים; לאחי היקר, הרב יוסי אלינר, שעבר על הספר והאיר את עיני בהערות חשובות; לדרור ותניה היקרים על הפירגון והעידוד; ולבסוף, לעורכים היקרים: ר' חן מסיקה שנתן לספר את צורתו, ותרם רבות בהערותיו, ולרב יוסף נועם רימון, על סבלנותו ואורך הרוח שלו, לעבוד באופן בלתי שגרתי ועל תרומתו החשובה לתוכן ולסגנון. לכולם התודה וההוקרה.

טרם אסיים מילתי, אודה למשפחתי היקרה לי מכל. כבר כתבתי, שספר זה הינו פרי של מאות ואולי אלפי שעות של שיעורים ושיחות. משפחתי היקרה - הינה שותפת אמת. שיעורים רבים נערכו בסלון ביתנו בשעות לילה מאוחרות, בביקורים בערבי שבתות ובחברותות לאורך כל השנים. ילדינו קיבלו זאת בשמחה ואהבה. את הכוח לכל אלה, שואבים כולנו, מאשתי היקרה, שהיא היא עיקרו של בית, כפשוטו וכמדרשו. אברך אותה, שנזכה לגדל את ילדינו לתורה וליראת שמים, ונזכה לראות בנים ובני בנים יראי ה' עובדי אלהים. אכ"ר.

ולבקר בהיכלו

עולם בית המדרש

ולבקר בהיכלו

עולם בית המדרש

הנה ידוע ומפורסם ונראה לעין כל, החילוק בין אלו המתחנכים בישיבות על ברכי התורה והיהדות ויראת ה' טהורה, שמשאן ומתנן באמונה ובנחת, ודרך ארץ עם הבריות, ובמידות טובות, שעליהם איתא בגמרא (יומא פו, א) שאמר הכתוב: "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיהו מט, ג), ובין אלו המתחנכים ללא תורה - שממילא הם גם ללא דרך ארץ ואינם מן היישוב, כמו שרואים אנו מעשים בכל יום. ועיקר חיוב הלימוד שידע כל דבר שלומד על בוריו... וגם לבד עצם הלימוד, יש עוד לימוד קדוש בישיבה, אף שאין לומדים זה בתורת לימוד, והוא להישיר המידות ולהתנהג בדרך הטוב והשלום בין אחד לחברו. ושכל אחד יראה להשפיע על חברו שיהיה גם כן בעל מידות טובות ולהיות ירא שמים...

(שו"ת אגרות משה, יורה דעה,
ח"ד סי' לה)

מהו ייחודה של תורת ארץ ישראל? מסביר הרב באורות התורה (יג, ג): "כל מה שהוא שגור ביחש של תורת חוץ לארץ במובן פרטי, עולה הוא בערך תורת ארץ ישראל למובן כללי. תורת חוץ לארץ עוסקת בתיקון הנפש הפרטית... לא כן תורת ארץ ישראל, היא דואגת תמיד בעד הכלל, בעד כללות נשמת האומה כולה...". לתפיסה זו אנו צריכים להתחנך, זהו יסוד אמיתי של ישיבה בישראל. צריך להכיר בכך שהמדינה היא הגילוי המלא והשלם של התורה... מדינה שאור תורה מאיר בה בכל התחומים כולם... הישיבה צריכה לגדל תלמידי חכמים שיהיו עם הפנים לכלל ישראל, שידאגו לכלל האומה כולה, ושהדבר יבוא לידי ביטוי בחייהם... ושמכירים בערכה של מדינת ישראל על

תכלית הלימוד בישיבה

בעוד ימים אחדים אתחיל בעז"ה ללמוד בישיבה עם עוד אלפי תלמידים נוספים, מה צריכות להיות הציפיות שלי מעולמה של הישיבה?

לימוד התורה בישיבה פועל בנו במישורים רבים:

הרובד **הבסיסי** ביותר שהישיבה מעניקה לאדם הוא: **ידע נרחב** בחכמת התורה. המשנה האומרת: "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד", מעמידה לפנינו אמת פשוטה ובסיסית - כדי להגיע ליראת שמיים יש צורך בראש ובראשונה לרכוש **ידע תורני**. כדי להגיע למידת החסידות, לא די ברצון עז להתקרב לבורא, אלא יש הכרח בלימוד ארוך ומייגע.

המפגש עם הישיבה מאפשר לך לרכוש ידע נרחב במקצועות רבים בתורה, בדרך זו תצא ממדרגת בור ועם הארץ, ותזכה, בעזרת ה' ובזכות עמל ויגיעה רבים, להיות בן תורה.

אולם, **ערכו של לימוד התורה הוא מעבר להקניית ידע**. לימוד תורה שונה לחלוטין מכל שאר המקצועות אותם אנו מכירים. במקצועות הרגילים, האדם נבחן על פי התוצאות אותן הוא מצליח להשיג, אולם בלימוד התורה אין הדבר כן - הצלחה בו אינה נמדדת בכמות או בהיקף הידיעות בלבד. **לימוד התורה הוא עצם החיים של האדם**. כאשר אדם לומד תורה, התורה נכנסת ומתמזגת אל תוך אישיותו, ומשנה אותו. אדם שלומד תורה לשמה - לא רק משפר את ידיעותיו, אלא מעלה ומרומם את כל אישיותו. מידותיו וערכיו מושפעים מלימוד התורה. **לימוד התורה יוצר מהפכה נפשית**.

כולי תקווה, שכעת, עם צעדיך הראשונים בדרך הארוכה של הלימוד בישיבה, הביטוי "תורת חיים" יקרום עור וגידים, ויתגלה לפניך במלא מובנו - תורה שאיננה עוד פן בחייו של האדם, אלא תורה שמתפשטת בכל תחומי החיים שלו.

אתן לך משל שיעזור לך להבין את הדברים. אדם ששם על עיניו משקפיים שחורים, רואה את העולם בצבע שחור, ולעומתו אדם שניח על עיניו משקפיים ורודים, יראה את העולם בצבע ורוד. האמת היא, ששני האנשים רואים את העולם בצורה סובייקטיבית, ובמידה מסוימת אף מעוותת. כדי לראות את העולם בצורה נכונה, יש להסיר את המשקפיים ולהסתכל על העולם בדרך אובייקטיבית.

1 אבות פ"ב מ"ה.

ולבקר בהיכלו

עולם בית המדרש

מנת שיוכלו לסייע לה למלא בשלמות את יעודה.

(להוסיף אור, גליון 11,

הרב חיים דרוקמן)

ירושלים מקודשת מכל ארץ ישראל, היא מרכז כל ארץ ישראל. לכן, גם ריכוזיות התורה צריכה להתגלות בה. התורה הכוללת את כל מקצועות התורה, כוללת כמובן גם לימוד האמונה... שאיפתנו היא לכל התורה כולה, שרק בכלליותה ובשלמותה היא "תמימה משיבת נפש". "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו". "למי נאה למלל גבורות ה' - למי שידע להשמיע כל תהלתו". אנו שואפים לכל! כל התורה כולה, כל כלל ישראל כולו, כל נשמות ונפשות ישראל, כל הצדיקים, הבינוניים והרשעים, שראשי התיבות שלהם הוא צב"ר, כל ארץ ישראל מתוך הכרת הקדושה שמקיפה את כולה.

(שיחות הרב צבי יהודה,

תולדות, סדרה ב סע' 9)

לימוד התורה מחבר את האדם אל אמת א-להית, אמת מוחלטת, ובכך מאפשר לאדם "להסיר את המשקפיים" ולהסתכל על העולם בדרך הנכונה.

כאשר תשלים את לימודיך בישיבה, תבחין כיצד התורה השפיעה עליך ואיפשרה לך נקודת הסתכלות נכונה על החיים.

אחד הדגלים המרכזיים בכל ישיבה הוא **עבודת ה' בעניינים שבין אדם לחברו**. לימוד התורה והמפגש עם עולמה של הישיבה צריך להשפיע לטובה על מידותיך, וכדי שהדברים אכן ייעשו, אל לך להסתפק בלימוד כללי, אלא עליך להשקיע זמן לשם עבודה על **שיפור ותיקון המידות**.

בודאי תבחין תוך זמן קצר שהלימוד המשותף עם החברותות, כמו גם המגורים המשותפים עם אנשים השונים ממך, ידרשו ממך לעבוד על עצמך ולשפר את מידותיך, והמפגש עם עולמה של תורה יכול לתרום לך רבות בעניין זה.

יסודות אלו של עולם הישיבות, משותפים לכלל הישיבות, ועוברים לנו במסורת אלפי שנים. ואולם, זכינו אנו לחיות בדור מיוחד, דור של גאולה. במציאות זו, נוסף לעולם הישיבות תפקיד מהותי נוסף.

תלמידי של הרב צבי יהודה הכהן קוק מוסרים לנו מדבריו, על ייחודה של הישיבה שהקים אביו, הרב אברהם יצחק הכהן קוק:

"הרבה ישיבות ישנן בירושלים, ישיבות טובות ומיוחדות במינן. בשביל מה היינו צריכים להקים ישיבה נוספת? מה רע ב"עץ חיים"? היה הרבה טוב בישיבת "תורת חיים"! אלא, היינו צריכים להקים ישיבה, שבה לומדים תורה מתוך "אשר בחר בנו מכל העמים". **ללמוד את התורה מתוך שייכות אל כלל האומה**, ומתוך ההבנה שהתורה ניתנה לנו מכוח הבחירה הא-להית בעם ישראל". (משמיע ישועה, עמ' 107)

הישיבה צריכה לגדל תלמידי חכמים, החשים אחריות כלפי העם כולו. אין אנו לומדים תורה כדי להציל את נפשותינו. אורה של תורה אמור להבהיק ולהשפיע על כלל האומה.

עם ישראל שב לארצו לאחר אלפיים שנות גלות. בארץ ישראל, אנו לומדים לחיות חיי תורה מלאים בכל שטחי החיים. **תפקידה של הישיבה, לגדל תלמידי חכמים הנמצאים בכל תחומי העשייה**.

עמל תורה

אני מתוסכל. אני חש שאני עמל שעות רבות בלימוד, ורק לעתים מצליח להבין את הנלמד. פעמים רבות במהלך הלימוד העצמי, נדמה לי שאני מבין, אך כאשר אני מגיע לשיעור אני נוחל אכזבה פעם אחר פעם. אני מסתכל סביבי, ורואה את חברי מתקדמים בקלות רבה יותר. לעתים אני שואל את עצמי: האם יש טעם שאמשיך ללמוד?

התסכול, אותו היטבת לתאר בשאלתך, הינו טבעי ביותר, וכל מי שהתנסה בלימוד גמרא מכיר היטב תחושה זו. אך האם באמת יש כאן סתם עמל לריק? ודאי שלא! הטעות נובעת מהסתכלות שגויה על התורה ומשמעותה.

בעולם בו אנו חיים, אנשים אינם נותנים חשיבות **לדרך**, אלא דווקא **לתוצאה**, ותפיסה זו מחלחלת לתודעתו של האדם. יכול תלמיד ללמוד לילות כימים למבחן הבגרות, אך המדד היחיד להצלחתו יהיה הציון. מי שיסתכל על החומר לבגרות לא יאמין למראה עיניו - מיקודים על גבי מיקודים, הכול כדי להשיג אחוזי הצלחה גבוהים יותר. אין צורך לעמול ולהבין דבר לעומקו, העיקר הוא מבחן התוצאה. דפוס הסתכלות זה חוזר בכל אשר נפנה: בצבא, בעבודה וכו'. העולם המערבי מחפש ללא הרף לקצר תהליכים. אם ניתן להתעשר בן-רגע מדוע לעבוד, הרי אין ערך עצמי לעבודה, והיא רק אמצעי להשגת כסף?!

על פי תפיסה זו, גם בלימוד התורה נבחן את הצלחתו של האדם רק על פי התוצאה הסופית: אם למדת שעות ולא הבנת - נכשלת; ומאידך, חברך - שכמעט אינו צריך לעמול והבין היטב את מהלך הסוגיה - עדיף ממך.

אך לא כך הם פני הדברים, ובודאי לא ביחס ללימוד התורה. המבחן של הלומד הוא ביכולתו לעמול. ככל שהאדם משקיע יותר בדבר כלשהו, מעמיק היחס והקשר שלו לדבר בו הוא עסוק.

אדם שעמל בלימוד התורה יוצר קניין נפשי עמוק של דבר ה' בקרבו. רק אדם שעמל להבין את דבר ה', חש כיצד התורה הופכת להיות חלק מאישיותו, כיצד ה"חרישה" והעמל יוצרים בנפשו תלמים-תלמים המוכנים לקליטת זרע האמת של התורה - כיצד הוא הופך מבור לגן עדן פורח.

אם כן, דווקא לאדם שמתקשה בלימוד ישנה הזדמנות מיוחדת לעמול על דברי התורה, ועל ידי זה להפוך את לימוד התורה לקניין עמוק בנפשו.

ולבקר בהיכלו

עולם בית המדרש

אם בחוקתי תלכו - יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו - הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו - שתהיו עמלים בתורה. ואת מצוותי תשמרו - הו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, כמו שנאמר (דברים ה, א): "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם".

(רש"י ויקרא כו, ג)

ולא יאמר האדם כי התורה לא ניתנה רק לגדולי החכמים שהם רחוקים מן הטעות, אבל התורה ניתנה לכל. ולא יאמר גם כן אולי אשגה בתורה... אמנם, נראה לומר כמו שאמרנו, כי לכך מברכין "לעסוק בדברי תורה", כי ללמוד תורה לא שייך רק על מי שלמד תורה ומכווין ההלכה לאמיתתה, שבזה שייך לימוד תורה, אבל מי שאינו מכווין ההלכה על אמיתתה אין זה לימוד. לכך מברכין "לעסוק בדברי תורה", בין שהוא מכווין ההלכה או שאינו מכווין ההלכה, רק שיכווין ללמוד האמת אף על גב ששגג. הרי כי לימוד התורה לעצמו נקל מאוד, ואין צריך לחוש לשום דבר.

(הקדמה לתפארת ישראל)

מהר"ל מפראג

תלכו - פרש"י מתורת כהנים להיות עמלים בתורה. זהו נקרא עמל בתורה להלוך בחקיו יתברך. לכן אפילו אינו מבין, מכל מקום מייגע עצמו בתורה, שחביב בעיניו להגות במאמרו יתברך אפילו שאינו זוכה להשיג הטעם. כי התורה נעלמה מעיני כל חי, והאדם צריך לעסוק בתורה אחר הידיעה שאי אפשר להשיג אחד מני אלף שבה. ואז יש לו חלק בשורש התורה. לכן

ולבקר בהיכלו

עולם בית המדרש

כתב המהר"ל שמברכין לעסוק בדברי תורה, הגם שאינו יכול להשיג, מכל מקום עוסק הוא בתורה. וכן הוא תמיד בזוהר הקדוש לאשתדל באורייתא. ובגמרא נדרים (פא, א): "ולא הלכו בה - שלא בירכו בתורה תחלה". פירוש, פשיטא אחר שזוכין לטעום טעמי תורה. מי פתי לא יתמלא שמחה וחדווה לברכו יתברך. אך העיקר בתחילה קודם שמשיג רק מתאוה להגות בדברי קודש דברי אלהים חיים. ומסיים הפסוק ונתתי גשמיכם. כי הגם שאז"ל שכל מצווה בהאי עלמא ליכא - היינו מצד השכל ועבודת האדם כך הוא. אבל באמת ה' יתברך נתן חוק להיות כל עולם הזה תלוי בתורה, כדאיתא באורייתא ברא קוב"ה עלמא. וזאת התקשרות היא למעלה מן השכל. ומי שמבטל עצמו כעניין בחקותי תלכו כו', אז התורה נותנת לו מזון גם בעולם הזה כנ"ל.
(שפת אמת, פרשת בחקותי, תרמ"ט)

ישנו מדרש נפלא המבטא רעיון זה. כולנו מכירים את הפסוק: "ואהבת את ה' א-להיך"², המבטא את מידת האהבה שלנו כלפי הקב"ה. בהקשר לכך דן המדרש³ באדם שטעה ואמר: "ואיבת את ה' א-להיך" - לא אהבה כי אם איבה, חס ושלוש. על אדם זה אומר המדרש: "ודילוגו עלי אהבה". אמנם התוצאה היא נוראית, אך האדם עשה זאת מתוך רצון אמיתי להתקרב אל ה', ולכן גם אם טעה בתוצאה - "ודילוגו עלי אהבה".

בהסתכלות עמוקה, אדם זה עדיף על אדם שקורא את הפסוק ככתבו, אך מתייחס אליו כצפצוף הזרזיר⁴. ודאי שישנה שאיפה להבין את דבר ה'. אדם שעמל ומבין את דבר ה' מגיע לדרגת שיא, אך גם אם לא הגיע עדיין למדרגה זו, עשה טובה גדולה לנפשו. ולעתים דווקא אדם שעמל קשה יכול להיות במדרגה גבוהה יותר מחבריו.
חילך לאורייתא!

2 דברים ו, ה. 3 שיר השירים רבה ב, ד. 4 "אף אנו אילו היינו מוכנים להתקרב אל א-לוהי אבותינו בלבב שלם, כי אז היה הוא יתברך מושיענו כאשר הושיע את אבותינו במצרים; עכשיו שאין הדבר כן, אין הדברים שאנו אומרים בתפילותינו: 'השתחוה להר קדשו', 'השתחוה להדום רגליו', 'והמחזיר שכינתו לציון', וכדומה, כי אם כדיבור התוכי וכצפצוף הזרזיר, כי בלא כוונת הלב אנו אומרים דברים אלה או דומיהם" (כוזרי, מאמר שני, אות כד).

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

יש טועים שחושבים שהשלום העולמי לא ייבנה כי אם על ידי צביון אחד בדעות ותכונות, ואם כן כשרואים תלמידי חכמים חוקרים בחכמה ודעת תורה, ועל ידי המחקר מתרבים הצדדים והשיטות, חושבים שבזה הם גורמים למחלוקת והפך השלום. ובאמת אינו כן, כי השלום האמיתי אי אפשר שיבוא לעולם, כי אם דווקא על ידי הערך של ריבוי השלום. הריבוי של השלום הוא, שיתראו כל הצדדים וכל השיטות, ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו, מקומו וענינו. ואדרבא, גם העניינים הנראים כמיותרים או סותרים, יראו כשמתגלה אמיתת החכמה לכל צדדיה, שרק על ידי קיבוץ כל החלקים וכל הפרטים, וכל הדעות הנראות שונות, וכל המקצועות החלוקים, דווקא על ידם יראה אור האמת...

(עולת ראה, ח"א עמ' של)

והנה אף בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו, מצאנו ראינו מחלוקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש, ואלו ואלו דברי א-להים חיים, לשון רבים על שם מקור החיים לנשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלושה קוין - ימין ושמאל ואמצע, שהם חסד וגבורה וכו'. ונשמות ששורשן ממידת חסד, הנהגתן גם כן להטות כלפי חסד להקל וכו' כנודע. וכל שכן וקל וחומר בהנסתרות לה' א-להינו, דאינון דחילו ורחימו דבמוחא ולבא דכל חד וחד לפום שיעורא דיליה לפום מה דמשער בליביה, כמו שכתב בזוהר הקדוש על פסוק "נודע בשערים בעלה" וגו'. (הקדמה לספר התניא)

"אלו ואלו דברי א-להים חיים"

בישיבה בה אני לומד, מחנכים אותנו לראות במדינת ישראל "אתחלתא דגאולה". מה צריכה להיות התייחסותי כאשר אני נפגש עם דעות של רבנים המנוגדות בתכלית לתפיסה זו?

אכן היטבת לשאול. מחד גיסא, האמת הא-להית אחת היא, ואם כך - הרי שיש לשלול כל דעה הנוגדת את דעתך. אולם, מאידך גיסא, ידועים לנו דברי חז"ל הקובעים ש"אלו ואלו דברי א-להים חיים". אכן, הדברים תמוהים: כיצד ניתן לומר שגם המטמא וגם המטהר, שניהם מכוונים לאמת?

הפתרון לכך נעוץ בטעות בסיסית בתפיסתנו. ההסתכלות האנושית נוטה להכריע בין שחור ללבן, טמא או טהור. איננו מסוגלים לקבל מציאות מורכבת. האמת הא-להית, לעומתה, אינה כזאת. **האמת היא אמנם אחת וחד משמעית, אך כוללת גוונים רבים, המרכיבים אותה בשלמותה בהרמוניה נפלאה.** האם נכון לומר שהכינור או הפסנתר יכולים לעמוד לבדם בקונצרט ולחשוף את מלוא נבכי היצירה ללא הצ'לו או המצלתיים? בודאי שלא. לכינור ישנן איכויות רבות, אך רק הצ'לו יכול להשלים אותו ולהעניק לו עומק מיוחד.

כך בדיוק צריכה להיות התייחסותנו למחלוקות בין רבנים. עלינו להקשיב לצלילים השונים הנשמעים מכל שיטה ושיטה, ולראות כיצד כל שיטה תורמת נדבך נוסף לאמת.

אשתמש בדוגמה שבה בחרת - היחס למדינת ישראל. בישיבה בה גדלת חונכת לתפיסה ממלכתית, הרואה במדינה "אתחלתא דגאולה". ערך זה גורר התייחסויות נרחבות לשאלת השירות בצה"ל, סירוב פקודה וכו'. מאידך, קיימת תפיסה שאינה מוכנה לכל פשרה בנושא לימוד התורה, גם במחיר פגיעה בערכים ממלכתיים ובמוסדותיה של המדינה. גם בעמדה זו מתגלה נדבך של האמת הא-להית בדרך של מסירות נפש על מצווה יסודית בתורה. אינך חייב להסכים לתפיסה זו, וטוב תעשה אם תגבש את עמדתך וזהותך על פי רבותיך, אך עליך להיזהר מלשלול על הסף דעות המתנגדות לדעתך. עליך לדעת שדעה אחת, נכונה ואמיתית ככל שתהיה, תתקשה להכיל את האמת הא-להית בשלמותה. דווקא ריבוי דעות מסייע לחשיפת האמת הא-להית באופן היותר שלם.²

1 עירובין יג, ב. 2 ראה עין איה, ברכות, ח"ב פסקה שסא. ועי' במאמר הבא המרחיב נקודה זו.

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

כל הניגודים הנמצאים בהדעות, וכל אותה האפסיות שלפעמים נראה מחוג אחד על חברו, הניגודים הללו מתגדלים ביותר, כל מה שהדעות תופסות מקום יותר גדול ברוח האדם, למסתכל פנימי מתראים הם בתואר ריחוקים מקומיים של שתילים, שהם משמשים לטובת רענותם ושביעת יניקתם, כדי שכל אחד ואחד יתפתח במילואו, ותהיה הסגולה מיוחדת של כל אחד מחוטבה בכל פרטיה, מה שהקירוב היה מטשטש ומקלקל הכול. והאחדות המתואמה באה רק מתוך זה הריחוק, שרי בפירודא וסיים בחיבורא.

(אורות הקודש, ח"א עמ' טו)

עלי להוסיף עוד עניין, ולצורך הבהרתו נחזור לדוגמה של התזמורת. הכינור יודע את יכולותיו ואת מגבלותיו, אך הוא חייב להחליט אם הוא כינור או צ'לו. אין כלי כזה שהוא גם צ'לו וגם כינור. החוכמה היא לדעת להיות כינור, אך להשאיר מקום גם לכלים אחרים. הוא הדין לענייננו - אסור שהתפיסה הזו תוביל את האדם לענווה³ שמשמעה שאין הוא תופס אף שיטה ונשאר "לשבת על הגדר"⁴.

עלינו להרחיב עוד רבות בנושא, אך אסתפק בעוד הערה קצרה וחשובה בעניין זה.

כאשר אנו שוקדים בלימוד סוגיה, וישנה מחלוקת בין ה"קובץ שיעורים" לבין הגר"ח מבריסק, נתייחס לשתי הדעות באופן לגיטימי. יתרה מכך - ניזהר מאוד מלשלול דעה אחת על פני רעותה. הסיבה לכך נעוצה בתחושתנו, שבכדי לשלול את אחת הדעות, עלינו לצלול לנבכי הסוגיה, ולפני שנעשה זאת נמנע מלהביע דעה.

הוא הדין גם בעניינים הקשורים בענייני אמונה. לפני שאתה מביע את דעתך, עליך לחוש שאתה מבין היטב את הנושא, ולא מדקלם סיסמאות שמאחוריהן אין הרבה תוכן. דעה אמונית - דורשת בירור וליבון מעמיק, ממש כמו דעה הלכתית. אם אנו נתקלים במחלוקת בעניינים השקפתיים, עלינו לחתור ולברר את האמת בטרם נביע את דעתנו.

3 כענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס ש"החריבה את ביתנו, ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו" (גיטין נו, א). התביעה כלפי חכם זה אינה שטעה בשיקול דעתו, אלא שלא הכריע כאף שיטה. 4 וכמאמר הגמרא (בעירובין יג, ב): "אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל".

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

...אף את עולם הרוח והנשמה טבעו
הבורא במטבע של "זכר ונקבה ברא
אותם", להיות בו הכול משפיע ומושפע,
נותן ומקבל... כל אדם הוא משפיע ואף
מקבל כאחד... למשל: הרבי היושב
ומלמד את תלמידיו... - הרי הוא היוצר,
הדוכרא; ואילו תלמידיו המקשיבים... הם
הנוקבא... והנה לפתע קם תלמיד בעל
ראש ממולח וחרף ושואל שאלה לפני
רבו - הרי שאלתו מעוררת את חשיבתו
של רבו עד שמחשבותיו מתחילות לנטות
לכיוון חדש, ואור חדש מאיר את פני הרבי.
התלמיד הטיל ברבו גרעין קטן, שלפעמים
עושה פרי ומתפתח לפרח נהדר, והרי אז
מתחלפים ביניהם התפקידים: התלמיד...
נהיה בחינת דוכרא המשפיע, ואילו הרבי
נהיה לפתע בבחינת נוקבא, הנפעל ומקבל
שפע. אין לך אדם בעולם, אף שידיעותיו
מועטות ביותר, שיהא לעולם ולתמיד
אך ורק תלמיד, אלא הרבה פעמים הוא
בבחינת רבי; ומאידך גיסא, אין לך גדול
בעולם, בעל ידיעות רבות ונצורות ביותר
שיהא תמיד ולעולם רק בבחינת רבי,
אלא הרבה פעמים הוא בבחינת תלמיד...
הקב"ה בירך לא רק את האדם הגשמי,
אלא אף את האישיות הרוחנית בברכת
"פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית
א, כח). כלומר, עלו והתפתחו במעלות
הרוח... על דוכרא שבכל אישיות להזדקק
ליסוד הנוקבא שבחברו, וכן על הנוקבא
שבה להזדקק ליסוד הדוכרא שבחברו...
הברכה הגדולה ביותר שנתברך בה האדם
מתבטאת ביכולתו ובכישורו להוציא
לאור את עצמו, היינו: לגלות בתוך עצמו
הן את בחינת הדוכרא שבו והן את בחינת
הנוקבא שבו...

(ימי זכרון, עמ' 31-32, הרב יוסף דב הלוי
סולובייצ'יק)

חשיפה לדעות שונות

**הרב הסביר איך הגישות השונות משתלבות
בהרמוניה של "אלו ואלו דברי אלהים חיים". אני
חושש, שהמפגש עם הגישות השונות יחליש את
אמונותי בדרכי?**

פעמים רבות דווקא דעות קיצוניות שנפגשות זו עם זו, גורמות
איזון בריא על ידי מיתון הדדי. אשתמש בדוגמה, שמובאת
בדברי הרב קוק⁵: החסידים וה"מתנגדים". כידוע לך, ישנן
שתי גישות בעבודת ה': גישת ה"מתנגדים", הדוגלים בעבודת
ה' דרך השכל וההיגיון הקר, ומאידך, גישת החסידות, הפונה
בעיקר לרגש, ורואה את תכלית עבודת האדם בדבקות בה'.
לפני כמאתיים וחמישים שנה התעמתו שתי גישות אלו
במאבק קשה וכואב. מאבק זה כלל נידיים וחרמות, ופקפוק
בדבר הלגיטימיות של כל שיטה על ידי חברתה. היום,
בפרספקטיבה של דורות ספורים, אנו יכולים לומר בפה
מלא, שדווקא המפגש הקשה והחזיתי בין שתי תפיסות אלו,
גרם לאיזון הבריא.

ננסה לתאר לעצמנו, שהיינו נחשפים רק לגישה החסידית.
היתרון בגישה זו ברור - האדם עובד את בוראו מתוך שמחה,
וחש התחברות ברורה למעשיו. אך מאידך, הסכנה הגדולה של
פריצת גדרי ההלכה על ידי רגשות משולהבים, רובצת לפתחו
של האדם. ואכן, בתחילת הופעתה של תנועת החסידות,
הייתה ביקורת קשה על אי הקפדה בעניינים הלכתיים
מובהקים. דווקא העימות הקשה מול גישת ה"מתנגדים",
אילץ את הגישה החסידית לבחון את עמדתה מחדש, ועל
ידי כך נוצר איזון בריא, כאשר הגישה החסידית לא ויתרה
על תפיסתה העקרונית, אך ידעה לתקן את הטעון שיפור.
החסידות תרמה גם היא לגישה הליטאית, ונטעה בתוכה רגש
חם בעבודת ה'. כיום, ממשיכות להתקיים שתי גישות אלו
מתוך הערכה הדדית. דבר זה התאפשר רק בזכות המפגש
החזיתי ביניהן.

דומני, שעיקרון יסודי זה, צריך להנחות אותך לגבי תפיסות
שונות בעבודת ה'. אינך חייב להסכים לגישה אחרת, ויתרה
מזאת, עליך להשקיע בביסוס עמדתך הרוחנית. אך יחד עם
זאת, פעמים רבות דווקא גישות שונות מאתגרות את תפיסתך,
ועל ידי כך היא מתאזנת, מתבררת ומזדקקת.

5 אגרות הראיה, ח"א, אגרת רסו.

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

ניגש יהודי אחד לרב (שלמה זלמן אורבך זצ"ל) אחרי תפילת מוסף וליווהו לביתו... שאל אותו יהודי את הרב: מצד אחד כתוב: "עם נבל ולא חכם", ומצד שני כתוב: "ומי גוי גדול" – איך מסתדרים שני הפסוקים זה עם זה? אלא שכנראה זה או כך או כך, ואם לא יוצאים אל הפועל כגוי גדול אז מופיע עם נבל ולא חכם. ענה הרב: "אשר ברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהם בני אדם. כשם שפרצופיהם אינם דומים, כך דעותיהם אינן שוות". [הבנתי שכוונת הרב הייתה לומר לו שאין לקטרג על עם ישראל, ועם כל הקשיים והסיבוכים שבדורנו, אין להתייחס אליו כאל "עם נבל", אלא צריך לראות את החיוב שבבריות – "אשר ברא בו בריות טובות", וכמו שהתניא בפרק לב מבאר, שבריות הינו כינוי לאלה שאנו רואים בהם שהם ברואיו של הקב"ה ותו לא. והוסיף לרמוז לאותו יהודי, שצריך לראות את הצדדים החיוביים שבכל חלק מחלקי האומה, גם אם אינם מסכימים איתך בכל דבר – "כשם שאין פרצופיהם דומים, כך אין דעותיהם שוות"].
(ועלהו לא יבול, ח"א עמ' קכה)

עליך לדעת שדברים אלו נכונים לא רק ביחס לאידיאלים גדולים ונשגבים, אלא לגבי כל דבר בחיי היומיום. מאוד מפתה לחפש תמיד את מי שחושב כמונו, לגור לידו, להתחבר אליו וכד', אבל מהר מאוד מתגלה, שדווקא מפגש בין הפכים גורם לאדם לחזק את עמדתו ולזקקה.

על אף כל מה שאמרנו, איני חושב שעל האדם להזדרז ולעמת את עצמו עם גישות שונות בעבודת ה'. ישיבה איננה אקדמיה. מטרתה של הישיבה היא ליצור הזדהות נפשית עמוקה של הלומד עם הגישה החינוכית בישיבה. **אדם שייחשף בתחילת דרכו לאין ספור שיטות, ייצא מבולבל לחלוטין.**

עלינו לערוך הבחנה ברורה בשלבים שונים בשנות לימודו של האדם. בשנים הראשונות בישיבה, צריך האדם לברר בעיקר גישה אחת, ללבן אותה מכל עבריה, וליצור הזדהות נפשית עם גישה זו. בשנים מאוחרות יותר, לאחר שהלומד גיבש את זהותו הרוחנית, טוב יעשה אם יצור איזונים בנפשו, על ידי חשיפה מסוימת לגישות אחרות. חשיפה זו עשויה לזקק בנפשו את עולמו הוא.

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

...והנה הרעיון שמביא את האדם להוסיף אומץ ודקדוק במצוות בפרטיותו, ועוד לדקדק ולהרחיב המעשה בחוג היותר מרווח לעשות סייג לתורה וכדומה, הרעיון העיקרי הוא בא בזה מצד ההכרה הפנימית בגודל החשיבות הראוי להינתן מצד האדם לדברי א-להים חיים... אם כן הסבה המביאה להוסיף דיוקי תורה במעשה, הוא הרעיון היותר נאצל ויותר גדול המקיף את כל החמודות כולן. ואף על פי שאין האדם יכול לצייר בלבבו את עומק האמתיות של התכליות הגנוזות בכל מצווה בפרטה, מכל מקום דבר זה עצמו, מה שמצד נערותו של האדם בעולם הזה מצד חומרו, הדרך המשריש בלבבו גדול כבודן של מצוות וא-להיותן בא על ידי הריבוי של הדיוק הנמרץ שהוא מתנהג בהן, אם כן החכמה הזאת שמביאה לאדם להרבות דקדוקים מעשיים, היא עצמה ע"כ מתאמת היא לכל הדעות היותר נשגבות והמידות היותר עליונות. שהרי הצד הכולל כולן הוא הכרת כבוד ה' וגודלו, שזאת ההכרה תביא את העולם כולו לשכלולו ותיקונו העתיד... על כן ברור הדבר שהסיבות שמביאות להרחיב דיוק המעשים במצוות, יביאו גם כן לכל החמודות המכוונות במעשי המצוות כולן, ומתוך שהסיבה שמביאה לדיוק המעשים היא כל כך גדולה ועליונה, על כן התוצאות היוצאות משמירת הדיוקים מביאות בפועל להשריש גם כן עמוק בלבבות שומריהן את כל החמודות של הקדושות התכליתיות...

(עין איה, שבת, ח"א פרק א פסקה עג)

חומרות - עצבנות הלכתית או אהבת ה'?

בעולם הדתי אנו נתקלים באנשים המחמירים ללא הרף. כל פעם צצה לה "חומרה" חדשה בענייני כשרות, צניעות ועוד. איני מבין מדוע יש צורך להחמיר, והאם אין בכך משום ביטוי של עצבנות וחשדנות כלפי הכול?

פעמים רבות יש לנו נטייה לזלזל בחומרות הלכתיות שונות. החומרות מסמלות אצל רבים מאיתנו דוגמה לעצבנות הלכתית לא בריאה. כולנו מגחכים כאשר אנו נתקלים בחומרי ניקוי המתהדרים בהכשרים שונים ומשונים. במיוחד אנו נהנים לומר (במלעיל, כמובן) "חומרות", ואז מתוסף לכך ניחוח חרדי, שמרחיק את עניין ההחמרה מאיתנו לחלוטין. יחד עם זאת, עלינו להיזהר מלהתייחס בביטול לכל עניין החומרה.

פעמים רבות החומרה מבטאת את יחסו של האדם כלפי בוראו. ההיגיון העומד מאחורי עניין ההחמרה הוא **להתייצב לפני הקב"ה בדרך ישרה שאין עליה כל ספק**. האם לא כך לימדה אותנו המשנה באבות: "והסתלק מן הספק"!

אדם שדבר ה' בוער בקרבו, מחפש ללא הרף את הדרך הרצויה לעבוד את בוראו, ומתוך רצון לעשות זאת בדרך שלמה, פעמים שהוא נוטה להחמיר על עצמו. ההידור במצווה, הינו מעין מנחה, אותה מגיש האדם אל בוראו. אך חשוב להדגיש - אדם המחמיר על עצמו מתוך רצון זה, לא יבטל את הדעות המקלות. אדרבה, המחמיר אכן יודע שניתן לסמוך גם על דעות מקלות, אך אהבתו היוקדת לקב"ה מובילה אותו לחפש דרך המוסכמת על כולם, דרך שאין בה ספק.

אם תעמיק, תגלה שגם אתה נוהג בדרך זו בעניינים שונים הקשורים לעבודת ה' שלך. אתן לך דוגמה בולטת אחת מיני רבות - זמן כניסת השבת. היום אנו נוהגים להכניס את השבת עשרות דקות לפני השקיעה, למרות שידוע לנו שעדיין זהו יום גמור. הזהירות והאהבה הגדולה למצות השבת, גורמת לנו להחמיר ולחשוש לשיטות הראשונים. הקובעות שזמן בין השמשות מתחיל עוד לפני השקיעה⁷. מתוך אהבתנו הגדולה

6 פ"א מט"ז. 7 שו"ע אורח חיים רסא, ב.

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

לדבר ה', אנו מתייחסים למצוותיו בזהירות יתרה ומופלגת, גם כשיודעים אנו שאין הכרח לכך.

עלינו לשים לב לעניין נוסף: אם למדת נושא מסוים והעמקת בו, ומתוך לימודך הגעת למסקנה שאין טעם להחמיר, אין בכך כל פגם. ברם, הבעיה היא שפעמים רבות אדם כלל לא מברר את הנושא לעומקו, ונדמה לו שעניין החומרה הוא פסול מיסודו. תפיסה זו אינה מקובלת. אינך חייב להחמיר כחברך, אך אל תזלזל במניעים של חברך, כשם שלחברך אסור לזלזל בך.

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

אמנם יש בזה עוד כוונה שנייה, שהרי יסוד יראת ה' וקיומה של תורה תלוי באיכות ציור רוממות ערכם של דברי תורה בלבו של אדם. והנה כשאדם נזהר בעצמו בלבי הכניס עצמו למצב שיש איזה חשש שיבוא לעבור על דבר מן התורה, זאת הזהירות בעצמה חוקקת בלבבו רושם חזק כמה גדול הוא ערכה של שמירת התורה, וכמה רב הוא ההפסד בעבירת דבר אחד מן התורה, שהרי אפילו להיכנס במצב שיש איזה חשש שיבוא לעבור על דבר מן התורה הוא מרחיק את עצמו כמו שאדם מרחיק את עצמו מחשש סכנת נפשו, וכמו שהוא שומר מכל משמר אוצר יקר ונחמד, שגם מחשש רחוק של איבודו הוא מגן עליו. ולהיפך כשהאדם נכנס במצב כזה שהוא עלול לעבור על דבר של תורה, אף על פי שיהר ולא יעבור, מכל מקום מרשים דבר זה עצמו בלבבו איזה ירידה על ערך קיום התורה בכלל. שהרי אין הדבר כל כך נשגב אצלו, שהרי אינו חש שישמור עצמו מהכנס במקום שיש חשש שיבוא לעבור על דבר מן התורה, ופעולת הרפיון על כלל קיום התורה פועלת לרעה גם כשלא יעבור בפועל על דבר מן התורה. (עין איה, שבת, ח"א פרק א פסקה נב)

זהירות מחומרות

הרב הדגיש בדבריו הקודמים, שלעתים יש להימנע מהחמרות, כיצד אדע מתי עלי להחמיר ומתי לא?

למרות שיסוד החמרה נובע ממקום קדוש וטהור, לעתים צריך להימנע מכך. אציב בפניך מספר עקרונות שיעזרו לך להבין מתי החמרה אינה במקומה:

"אל תהי צדיק הרבה"⁸ - הגמרא⁹ מספרת על יהודי בשם אליעזר זעירא, שנעל נעליים שחורות והיה הולך בשוק של נהרדעא. ראו אותו חכמים ושאלוהו לפרש התנהגותו, והוא ענה להם שהוא אבל על החורבן. הם ראו זאת בעין שלילית, ואסרו אותו בבית הסוהר. לבסוף התברר שהוא אדם חשוב ושחררו אותו.

לכאורה הנהגה זו של חכמים תמוהה, מדוע אין לעודד אדם המביע את יגונו וצערו על חורבן ירושלים באופן כל כך חד וברור? התשובה לכך פשוטה. **החומרה חייבת להתאים למצבו הרוחני של המחמיר** באותה שעה. כולנו מתאבלים על חורבן ירושלים, אך עלינו להודות שלא הגענו למדרגה כזו שאיננו יכולים ללבוש בגד צבעוני.

אדם שמחמיר חומרות הנמצאות הרבה מעל מדרגתו הרוחנית, עלול ליפול לדמיונות שווא, לפיהם הוא אכן נמצא באותה דרגה רוחנית, ולא היא. יש לדעת שהבניין הרוחני נבנה בהדרגתיות, וקפיצה למקום גבוה מדי עלולה למוטט את הבניין כולו¹⁰.

שמעתי סיפור נפלא על אחד מראשי הישיבות. פעם הבחין תלמיד שראש הישיבה שלו אינו מקיים חומרה מסוימת, שהשו"ע כתב עליה שראוי לכל ירא שמיים לנהוג בה. התלמיד ניגש אל רבו, הראה לו את פסק השו"ע, וביקש להבין את מעשיו. ענה לו ראש הישיבה: "כאשר אתה רואה את פסק השו"ע, אתה בודאי מרגיש שהוא דיבר עליך, משום שאתה

8 קהלת ז, טו. 9 בבא קמא נט, א-ב. 10 "נשאלתי על הבחורים שלובשים בטלית קטן על בגדיהם בפרהסיא ואומרים דניחא להו לקיימי מצווה בפרהסיא, מי חיישינן ליוהרא או לא. והשבתי הכול לפי המנהג והזמן והאדם... ועכשיו שאין רגילים ללבוש בפרהסיא, אי הם רבנים והוא לבוש שניכר בין רב לבחור, כל שכן דהוי מן המתמיהין ואסור... וכל הלוּבש שאינו סמוך מן הגדולים נראה כמעיד עדות שקר בעצמו" (שו"ת מהר"י מברונא, סי' צו).

בכל דרכיך דעהו

התורה והחיים

שאלתי את הרב (שלמה זלמן אורבך זצ"ל) אם להחמיר שלא לסמוך על העירוב בירושלים לעניין טלטול בשבת. הרב שאל אותי למה אני רוצה להחמיר. הוא הסביר שאם הרצון להחמיר הוא מאחר שלמדתי את הסוגיה בגמרא ובפוסקים, וכתוצאה מכך אני מרגיש שצריך להחמיר - אז החומרה היא במקומה. אבל אם רק שמעתי שיש מחמירים בדבר זה, וגם אני רוצה להחמיר כמותם - אז אין זאת סיבה נכונה להחמיר.

(ועלהו לא יבול, ח"א עמ' קנט)

שאלתי את הרב (שלמה זלמן אורבך זצ"ל): האם מותר לגברים ללבוש חולצה עם שרוולים קצרים? זכור לי שהרב שאל אותי: "כמה זמן אתה לומד בישיבה?". הבנתי מדבריו, שרצה לומר לי שמי שלומד כבר כמה זמן בישיבה, צריך להבין בעצמו שאין זאת שאלה, ופשוט שזה מותר.

(ועלהו לא יבול, ח"א עמ' מז)

ירא שמיים, אך אני לא מרגיש שהש"ע דיבר עליי¹¹.

אתן לך דוגמה אחת, וממנה תלמד על הכלל כולו. השו"ע¹² כותב שראוי לכל ירא שמיים לקום לתיקון חצות ולקונן על חורבן ירושלים. הלכה זו חשובה, אך בטרם ייגש האדם לעשותה, עליו לבחון היטב האם כבר תיקן את הנהגותיו בדברים בסיסיים יותר. אדם שיחמיר ויקפוץ על שלבים בעבודת ה' שלו, יעשה מעשה שאיננו נכון.

חומרה הנובעת מחמת בורות - עליך לבחון לעומק כל נושא רוחני או הלכתי שבא לפניך, ורק מתוך בירור מעמיק זה, להחליט אם להחמיר בנידון או לא. פעמים רבות האדם מחמיר ללא צורך, רק מתוך אי ידיעת ההלכה. ידועים בעניין זה דברי הירושלמי¹³, הקובעים שעתיד אדם ליתן את הדין על כל מה שיכל ליהנות ממנו בעולם הזה ולא נהנה.

מאחורי דברים אלה עומד רעיון גדול. כל כוח שברא הקב"ה בעולמו - נועד לשימוש האדם, אלא שעליו ללמוד להשתמש בו לחיוב. אדם המחמיר ללא צורך, פוגע באידיאל מרומם זה. אולם, כאן חשוב לציין, כי פעמים רבות אנו נתקלים במצב הדורש מאיתנו התייחסות והכרעה מיידית אם להחמיר או לא. במקרים אלו, בודאי ראוי להחמיר ולהסתלק מן הספק, אך מיד לאחר מכן יש לשוב ולברר את הנושא לעומקו, ולקבל החלטה לגבי עמדתך הקבועה.

זהירות מ"עצבנות הלכתית" - מטרתה ועניינה של החומרה היא לרומם את נפש האדם, ולהביאו לידי מעשה שלם ככל האפשר. לעתים קם הגולם על יוצרו, ובמקום שהחומרה תשמח את נפשו, הוא חש כיצד הוא נהפך להיות חשדן לכל הסובב אותו, וכל מעשה שהוא עושה אינו מספקו, שהרי תמיד אפשר יותר. במקרים קיצוניים, התנהגות זו יכולה להביא את האדם לסוג של אובססיות מסוכנת ביותר. למשל, אדם שנוטל ידיו שוב ושוב מחשש שהמים לא כיסו את כל כף ידו, זהו מצב בו המצווה הפכה להיות כפייתית. "פיקודי ה' ישרים משמחי לב"¹⁴ - התורה אינה מדכאת את נפש האדם אלא משמחתו, ואם אין הדבר כך, יש לבדוק זאת.

11 פעם שאל אותי תלמיד, מדוע אני נוהג בחומרה מסוימת. שעליה אמר המשנה ברורה שראוי לירא שמים להחמיר. השבתי לו: "כשאתה קורא במשנה ברורה פנייה לירא שמים, אתה משוכנע שהכוונה אליך, לי אין יומרות כאלו". וראוי גם לציין: נאמר שירא שמים ראוי שיחמיר, אך לא נאמר שהחמרה מביאה לידי יראת שמים!... למרות חשיבות גורם המתח בחיים, יש להיזהר ממתח מופרז בעבודת ה' מתוך עצבנות יתר. כשם שבכל תחום בחיים הפרזה נתפסת כמוזרות, כך גם בקיום מצוות, וזאת בניגוד לתפיסה רווחת, המזהה הקפדה יתרה עם יראת שמים. (והארץ נתן לבני אדם, עמ' 75, 88. הרב יהודה עמיטל). 12 אורח חיים א. ג ומשנה ברורה שם. 13 קידושין פ"ד ה"ב. 14 תהלים יט, ט.

את והב בסופה

הרב ותלמידיו

את והב בסופה

הרב ותלמידו

ואסור לו לתלמיד לקבל דברי רבו שיש לו קושיות עליהם. ולפעמים יהיה האמת עם התלמיד, וכמו שעץ קטן מדליק את הגדול. וזה שאמר: "יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק", מלשון "ויאבק איש עמו", שהוא עניין התאבקות מלחמה, כי מלחמת מצווה היא, וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ ונשמתם בשמי מרום המחברים המפורסמים וספריהם איתנו. הנה על ידי הספרים אשר בבתינו - בתינו הוא בית ועד לחכמים אלה - הוזהרנו גם כן וניתן לנו רשות להתאבק וללחום בדברים ולתרץ קושייתם... אבל עם כל זה, יזהר בנפשו מלדבר בגאווה וגודל לבב באשר מצא מקום לחלוק, וידמה כי גדול הוא כרבו או כמחבר הספר אשר הוא משיג עליו, ויידע בלבבו כי כמה פעמים לא יבין דבריו וכוונתו. ולכן אך יהיה בענווה יתרה...

(רוח חיים על מסכת אבות, פ"א מ"ד ד"ה
יהי ביתך, ר' חיים מוולוז'ין)

אמנם יש לומר העניין של אזהרה זו שמשנה רבנו עליו השלום בחכמתו העליונה שהיה יודע רוחו של כל אחד היה מעמיד את כל איש ואיש לפי עוצם כוח שכלו והשגתו שיכול להתקרב לה יתברך יותר, ואם היו מתקרבים יותר לא היו יכולים לסבול יתרון האור... ולא עוד אלא שלא היה באפשרי לכל קטן וקטן מישראל שיקבל בעצמו, אלא על ידי התקשרות ישראל זה בזה, היה כל אחד מקבל משלפניו ומשפיע לאיש שלאחריו... ויש בזה תוכחה מגולה לתלמידים המתפרצים ומתגדרים במעט השכל שלהם ובונים במה לעצמם, ויש מהם... שפיערו פיהם להגדיל עצמם נגד גדולי ישראל שבדורות שלפניהם אשר לא יבינו שיחת דבריהם.

(הפלאה, הקדמה למסכת כתובות)

ללכת שבי אחריו?

מה כלול באמונת חכמים? האם אני רשאי לחלוק על רבותי, או שמא אני חייב לקבל את דבריהם ללא ספק כלל?

אחת המידות שהתורה נקנית בהן היא: "אמונת חכמים". מה משמעותו של ביטוי זה, ומה כלול בו?

אמונת חכמים נגזרת מן המילה "אמון". הבסיס לכל מערכת יחסים הוא אמון הדדי בין השותפים. כאשר קיימת ביקורתיות מתמדת של התלמיד כלפי מורו, קל וחומר כלפי רבו, אין הנפש נמצאת בעמדה בה היא מסוגלת לקבל ולהאמין. החשדנות המתמדת יוצרת בנפש מצב של חוסר אמון בסיסי, ועל כן אין היא מסוגלת לינוק ידע וחכמה. כדי ליצור מערכת יחסים בריאה ונכונה, הנחת היסוד חייבת להיות שהצד השני רוצה בטובתי, וממילא באופן טבעי תהיה לי נטייה לקבל את דבריו. כאשר אני בוחר לי חבר, איני מתייחס בחשדנות לכל עצה שהוא נותן לי. אדרבה, הנחת היסוד שלי היא שהוא רוצה בטובתי, ומתוך כך מובן שעצותיו נכוחות. ודאי שאין כוונת הדברים שאהיה פתי המקבל כל דבר ללא בחינת הדברים, אך אם נקודת המוצא היא אמון, הנפש נמצאת במצב נינוח ובריא הרבה יותר.

היום, אנו חיים במציאות נוראה. קיימים בינינו אנשים נוכלים ורמאים, המנסים ללא הרף להטעות ולשקר. האסון הגדול ביותר שיכולים אנשים אלו לגרום הוא, שנאבד את נקודת האמון הבסיסית ביושר האנושי, ומתוך כך לא נצליח לפתח מערכות יחסים בריאות. אדם המאבד את האמון בבני אדם הוא אדם אומלל. עלינו להילחם נגד תופעה זו.

מכלל דברי עד כאן, תשכיל עד כמה חשוב האמון שתתן במחנכך. אם במערכת יחסים בין חברים האמון חשוב עד למאוד, הרי שבמערכת יחסים בין רב לתלמיד האמון הוא הכרחי. לימוד התורה מרב אינו כלימוד תורה ממחשב - אינך רק מקבל את התורה כידע־טכני, אלא יונק תורה ומפנים אותה בנפשך. אם כל מהלך אמוני של רבך ייתקל אצלך בחשדנות, לא תוכל לקבל תורה כלל. אם כל סברא בשיעור גמרא תעורר אצלך ביקורת, לא תמצא את נפשך בעמדה המסוגלת לקלוט ולהפנים את דברי רבותיך. הדרך הבריאה והנכונה היא להניח שרבותיך ישבו ולמדו שנים רבות, ומתוך כך מסתבר שדבריהם נכונים וראויים. כאשר תתחיל לשמוע

1 אבות פ"ו מ"ה.

את והב בסופה

הרב ותלמידו

את דבריהם מתוך עמדה זו, יש סיכוי רב שהדברים אכן יתיישבו על ליבך.

אולם דווקא אז, אם תחוש שישנו כשל כלשהו בדברי רבותיך, הרי שאין אתה מצווה להאמין לדבריהם מבלי לבררם. אדרבה, עליך להקשות ולא להסתפק באמירה שהם בודאי צודקים. פעמים רבות תגלה שקושיותיך חידדו את סברת הרב, ואף יהיו פעמים, שעם כל גדלותו של רבך, תחוש שסברתך צודקת יותר, ואין בכך כל רע.

אם כן, נקודת הבסיס צריכה וחייבת להיות אמון. אך אמון, אין פירושו התבטלות והכפפת דעתך באופן אוטומטי. השלב הבא צריך להיות בחינה וביקורת.

ר' חיים מוולוז'ין היטיב לתאר זאת בפירוש המשנה באבות², שאמרה: "הווי מתאבק בעפר רגליהם" - "מתאבק" מלשון מאבק. האדם חייב להיאבק על דעותיו, אך זאת דווקא מתוך עמדה כללית המבינה שהוא "בעפר רגליהם", כלומר, שנקודת המוצא שלו היא אמון והערכה לרבותיו.

עלינו לחדד נקודה נוספת. כדי שיוכל האדם לחלוק על רבותיו, עליו לעמול הרבה מאוד בהבנת הסוגיא, כפי שעמלו רבותיו. כאשר אני נתקל בקושיא על ר' עקיבא איגר, אינני מתכחש לקושי זה, אך אני בטוח שהוא כתב סברא זו לאחר יגיעה שלא תשוער. ידיעה זו מבררת ללומד את יחס היראה הנכון בטרם יבחר בדרך שונה.

מותר לחלוק, אך רק לאחר שהלומד מתמסר בכל יישותו ללימוד בו הוא עוסק. אם למדת והעמקת, ובכל זאת לא הבנת, עליך לברר זאת בעוז ובענווה.

“דעת תורה”

האם עלי לשאול ולהתייעץ עם רבותי גם בדברים שאינם קשורים לבית המדרש? מה פירוש הביטוי: “דעת תורה”?

כבר נאמר בשיחות לעיל, שקיים הבדל מהותי בין לימוד תורה לשאר המקצועות. ראינו שאדם הלומד פיזיקה, אינו משפר את אישיותו, אלא רוכש ידע, שעל אף חשיבותו הגדולה, אין הוא מחולל אצלו שינוי במידות.

לימוד תורה שונה בתכלית. אנו מאמינים **שלימוד תורה מחולל אצל האדם שינוי נפשי עמוק**. אדם המשקיע את עיתותיו בלימוד תורה, רוכש אמנם ידע חשוב, אך מעבר לכך הוא דבק בקב"ה - ומתוך כך כל אישיותו משתנה, ערכיו מתעלים ומידותיו משתפרות.

השאלה הבסיסית שעליך לשאול את עצמך היא: כיצד אתה תופס את מורִיך. אם אתה תופס אותם כ"טכנאי הלכות", אזי אין הבדל מהותי בינם לבין כל אדם אחר - כשם שישנו אדם היודע לנתח טקסט ספרותי, כך ישנו אדם אחר חכם ומשכיל היודע לפענח ברוב שכלו את הגמרא. אם כך הם פני הדברים, הרי שלתלמיד חכם אין כל עדיפות על פני אחרים בשאלות החורגות מתחום עיסוקו במסכת פלונית.

ברם, אם אנו מאמינים שלימוד תורה לשמה לאורך שנים, מתוך עמל והעמקה, יוצר אישיות שלימה וערכית יותר, אזי אישיות זו באה לידי ביטוי לא רק בפענוח שיטת התוספות, אלא יש בה **הסתכלות בהירה יותר על כלל המציאות**.

אסביר את דברי. לכל אחד מאיתנו ישנה שאיפה להגיע לכך שהחלטותיו תתקבלנה על פי שיקולים אובייקטיביים. עם זאת, כולנו יודעים עד כמה קשה הדבר. לכולנו יש נטיות כמוסות, שפעמים רבות מסיטות אותנו מההחלטה הנכונה. פעמים רבות החברה בה אנו חיים יוצרת סולם ערכים מוטעה, שאנו מתקשים להבחין במגרעותיו עקב הרגלינו. התורה מסייעת לנו "ליישר את שכלנו", לא רק בבית המדרש, אלא גם מחוצה לו.

תלמידי חכמים, שמסרו נפשם ללימוד יומם ולילה במשך שנים ארוכות, עשויים לראות את המציאות באופן בהיר. התורה, עליה עמלו שנים רבות, מטהרת את הנפש, ועוזרת לראות את הדברים באופן אמיתי, חף מנגיעות. אנו מאמינים שחשובי תלמידי החכמים שבכל דור ודור זכו לעטרה זו, ומכוח כך אנו מטים את אוזנינו לעצתם - זוהי "דעת תורה".

את והב בסופה

הרב ותלמידו

תנו רבנן: ששה דברים עשה חזקיה המלך, על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו. גירר עצמות אביו על מטה של חבלים - והודו לו, כיתת נחש הנחשת - והודו לו, גזו ספר רפואות - והודו לו. ועל שלשה לא הודו לו: קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור - ולא הודו לו, סתם מי גיחון העליון - ולא הודו לו, עיבר ניסן בניסן - ולא הודו לו.

(פסחים נו, א)

...המחלוקת הייתה בנסיבות המקרה שהיה לפנייהם: האם איומיו של מלך בבל הם ממשיים או לאו? האם אכן הכרח הוא לקצץ דלתות של היכל. שיקולם של חכמים דאז היה שאין הכרח מציאותי לעשות זאת. לדעתם, במקרה זה, וכן במקרה של סתימת מי הגיחון, היה צורך להתחזק בביטחון ובאמונה, ואז הסכנה לא הייתה ממשית. ממעשה זה מוכח שיש לחכמים מעמד בהערכת המציאות, כמו לנביא. משנסתלקה הנבואה ניתן כוח זה לחכמים... כך מוכח מהמעשה בדוד. לאחר שהיה דוד מורה לאנשיו לכו ופשטו ידיכם בגדוד, מיד יועצים באחיתופל, נמלכין בסנהדרין ושואלים באורים ותומים. אחיתופל היה השכל הישר של אותם זמנים... ואף על פי כן מצאו לנכון להימלך גם בסנהדרין, לברר מה יש לדעת תורה לומר לאחר מה שנאמר על ידי ההיגיון והשכל הישר. למדנו מזה, שקודם כל צריך לברר הבעיא על פי השכל הישר, כמו שכתוב: "נמלכין באחיתופל", ורק אחר כך נשאלים לאורים ותומים, ובלי זה לא היו נענים באורים ותומים, ואחר כך נמלכין בסנהדרין.

(תחומין, ח, "דעת תורה", עמ' 364-363,

הרב אברהם אלקנה שפירא)

את והב בסופה

הרב ותלמידו

...ההייתה כזאת מימות עולם, ואיה אפוא מצאתם מנהג זה באחד מכל ספרי חכמי ישראל הראשונים והאחרונים, להיות מנהג ותיקון לשאול בעצה גשמיות כדת מה לעשות בענייני העולם הגשמי, אף לגדולי חכמי ישראל הראשונים כתנאים ואמוראים אשר כל רז לא אנס להו ונהירין להון שבילין דרקייע, כי אם לנביאים ממש אשר היו לפנים בישראל כשמואל הרואה אשר הלך אליו שאול לדרוש ה' על דבר האתונות שנאבדו לאביו. כי באמת כל עניני אדם, לבד מדברי תורה ויראת שמים, אינם מושגים רק בנבואה ולא לחכמים לחם, כמאמר רז"ל הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים, ושבעה דברים מכוסים כו', אין אדם יודע במה משתכר כו', ומלכות בית דוד מתי תחזור כו', הנה הושו זה לזה...

(תניא, איגרת הקודש, פרק כב)

מעשה ביהודי כפרי, שגנבו ממנו רכוש גדול, ובאו הוא ואשתו למגיד מקו'ניץ לבקשו שיעזור להם. השיב להם המגיד: "אני לא גנבתי מאתכם, שהרי ביום ההוא הייתי בביתי, ובני ביתי עדים בדבר". התחילו להתחנן לפניו, ונתנו לו אדום (מטבע של זהב) לפדיון לצדקה. אמר המגיד: "אני רוצה יותר". הניחו לו על שולחנו שני אדומים, והמגיד לא הסכים. הוסיפו לו עוד ועוד אדומים, עד שלבסוף אמר המגיד שהוא רוצה מהם דווקא שישם אדומים לצדקה. כשראתה האישה שהצדיק רוצה דווקא בסך גדול כזה, לקחה בחזרה לתוך מטפחתה את האדומים מעל השולחן, ואמרה לבעלה: "נלך מכאן, הלא ה' יתברך יוכל להושיע גם בלי זה". ענה המגיד הקדוש: "תדעו, שהמבוקש שלכם היה קשה להתמלא,

התייעצות עם רבנים

מהם התחומים בהם ראוי להתייעץ עם הרבנים? האם עלי לקבל בהכרח את דבריהם באותם עניינים?

במהלך חיינו אנו עומדים בפני לא מעט החלטות חשובות, העשויות להשפיע רבות על עתידנו. ככל שהחלטה חשובה יותר, כך אנו מתקשים להצליח להגיע להכרעה ברורה. פעמים רבות היינו מעדיפים שמישהו אחר יעשה את העבודה בשבילנו ויחליט עבורנו. משום כך, התייעצות עם רב עלולה להתפרש בעיני רבים כדרך להסרת אחריות - במקום שאני אחשוב, הרב הצדיק והמקובל כבר יחשוב בשבילי.

תאר לעצמך בחור הנמצא על סף בניין ביתו עם בחירת ליבו. לאחר מספר חודשים הוא מתקשה להגיע להחלטה אם אכן לממש את הקשר ולהתחתן. האם יעלה על הדעת, שילך ושאל רב שאלה באורך חצי דקה, יקבל תשובה באורך עשר שניות, ועל ידי זה יכריע שאלה מהותית זו? - נדמה שפעמים רבות כך היינו רוצים שיהיה, אך דרכה של היהדות היא לחנך את האדם לקבל אחריות על מעשיו.

גם אם אנו מאמינים שלרב ישנה סייעתא דשמיא, ושעצותיו עשויות להתברר כטובות ומועילות, אין פירוש הדבר שאנו רצים מיד להתייעץ בכל דבר ועניין. ראשית, צריך האדם ללבן בינו לבין עצמו את הצדדים השונים של הבעיה בה הוא מתחבט, ואם יש צורך, עליו לשתף אנשים המומחים בתחום. לדוגמה, אם ההתלבטות היא בתחום הרפואי, בודאי שראשית יש להתייעץ עם רופאים המומחים בתחום, ורק לאחר מכן ראוי ומומלץ להיוועץ גם ברב צדיק שהוא תלמיד חכם.

להתייעצות עם הרב ישנם **מספר היבטים**.

ראשית, פעמים רבות להחלטה אותה אנו עומדים לקבל, ישנן **השלכות הלכתיות או רוחניות**. גם בשאלות הנראות לנו כרחוקות מהתחום האמוני, נגלה שישנם היבטים רוחניים. בטח ובטח כאשר מדובר בשאלות הנוגעות להקמת בית בישראל, בחינת מעשיי בעתיד וכד'. שיקולים אלו חייבים להיות חלק בלתי נפרד ממערכת שיקוליו של כל אדם מאמין.

בנוסף לכך, למפגש עם הרב ישנה תכלית נוספת חשובה לא פחות. כאשר אנו פוגשים את הרב, אנו רוצים **לזכות בברכתו**. כבר למדונו חז"ל: "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך"³, ואם כך הם פני הדברים ביחס להדיוט, הרי שלברכת צדיק יש

3 מגילה טו, א.

את והב בסופה

הרב ותלמידו

מפני ששכחתם את ה' יתברך, ובאתם רק אלי, שאני אושיע אתכם, ולא שמתם אל לבכם כי התשועה היא רק בכוח ה' יתברך, ולכן בכונה סירבתי במה שנתתם לי; אבל כיון שנזכרתם בה' יתברך, כבר אתם נושעים, ועתה תחזירו לי לצדקה את האדום האחד שנתתם לי בראשונה.

(סיפורי חסידים, פרשת בשלח,

עמ' 174, הרב ש"י זווין)

כוח לפעול על המציאות. דברים אלו אינם רק בגדר מליצה אלא יש להבינם כפשוטם⁴.

אך למרות כל הסיבות החשובות והנעלות הללו, עליך לזכור שהאחריות על ההחלטה היא שלך. אם זו תהיה תפיסתך, אזי ראוי וגם מומלץ לשאול את דעתו של רבך.

4 עי' עין איה, ברכות, ח"א פרק א פסקה סח.